

Služenje Crkvi i narodu – dr. Lav Znidarčić (1918. – 2018.). Spomenica u povodu 100. obljetnice rođenja, Jure KRIŠTO – Zlatko MATIJEVIĆ (ur.), Vlastita naklada, Zagreb, 2018., 230 str.

U povodu 100. godišnjice rođenja dr. Lava Znidarčića njegova je obitelj izdala Spomenicu »Služenje Crkvi i narodu – dr. Lav Znidarčić (1918. – 2018.)« koju su uredili istaknuti hrvatski povjesničari dr. sc. Jure Krišto i dr. sc. Zlatko Matijević. Lav Znidarčić rođen je 1918. u Splitu gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Još u osnovnoj školi, 1926. godine, postaje član Orlovske organizacije, katoličke omladinske organizacije koju je utemeljio blaženik Ivan Merz, no ona se 1929. godine uredbom kralja Aleksandra Karađorđevića raspušta jer je u očima beogradskog režima predstavljala svojevrstu političku opasnost. Godine 1930. godine na temeljima Orlovske organizacije, osniva se Križarska katolička organizacija, koja ima iste ciljeve i planove kao ona Orlovska. Znidarčić stoga vrlo brzo pristupa Križarima te 1935. godine postaje članom vodstva Križarskog okružja u Splitu. Vrlo je aktivan u promicanju Merzovih kršćanskih ideala u Dalmaciji. Nakon što je upisao Pravni fakultet u Zagrebu, postaje članom Akademskog križarskog bratstva »Mahnić«, a u ožujku 1942. godine nadbiskup Alojzije Stepinac imenuje ga, na prijedlog vodstva Križarske organizacije, predsjednikom te organizacije. Na toj dužnosti ostao je punih pedeset godina do 1993., iako je u vrijeme komunističke vlasti organizacija morala djelovati u ilegali. Tijekom Drugoga svjetskog rata oženio se istaknutom križaricom Hellom Tišljarić, a u braku su dobili četvero djece. Znidarčić nikada nije bio član Ustaškog pokreta i nije ni na koji način politički djelovao u NDH, radio je isključivo na evangelizaciji mladih. Svejedno, nakon dolaska komunista na vlast Znidarčić je prvo uhićen u srpnju 1945. godine, pa onda i u kolovozu iste godine. Međutim, ubrzo ga puštaju iz zatvora. Nakon izlaska na slobodu, zapošljava se kao tajnik zagrebačkog KBF-a. Vlasti ga opet ubrzo uhićuju pa od 1950. do 1953. godine odlazi na izdržavanje zatvorske kazne u Staru Gradišku. Nakon izlaska iz zatvora, Znidarčić se bavi pravničkim poslovima u raznim hrvatskim poduzećima. Nakon sloma Hrvatskog proljeća, u jesen 1975. godine po četvrti put je uhićen te je u istražnom zatvoru proveo četiri mjeseca. Nikada se nije odrekao svojih kršćanskih ideala. Umro je u Zagrebu 2001. godine.

Taj sumarni pregled života Lava Znidarčića prikazuje ga kao istaknutoga katoličkog kulturnog djelatnika međuratnog razdoblja i iz razdoblja komunističke vlasti. Lav Znidarčić jest osoba koja je bila živi svjedok rasta i sloma katoličkog pokreta u Hrvatskoj, ali i nositelj ideala koje je u mladosti primio kao član Orlovske organizacije, odnosno Akademskog križarskog bratstva.

Spomenica predstavlja zbirku odabranih važnijih dokumenata i fotografija iz najznačajnijih godina vezanih za događanja u političkom životu i unutarnjem životu Crkve, što je mali dio iz bogate ostavštine Lava Znidarčića. Ova spomenica otvara vrata za buduća znanstvena istraživanja njegova života i djelovanja. Oba priređivača osobno su poznavala Lava Znidarčića, što bilo iznimno važno prilikom odabira dokumenata za objavljivanje, ali najvažniji i najveći posao obavili su članovi obitelji koji su ga najbolje poznavali. Spomenica sadrži pet poglavlja: u prvom dijelu prikazan je kraći životopis Lava i njegove obitelji, dok drugi dio većinom obrađuje njegov odnos s Katoličkom crkvom i križarskim pokretom. Treći dio posvećen je njegovu životu pod komunističkim režimom, a u četvrtom je obrađena njegova publicistička djelatnost. Peti dio predstavlja »In memoriam«

povodom njegove smrti. Spomenica uz sadržaj ima i kazalo imena, što bitno olakšava buduća istraživanja njegova djelovanja. U spomenici je objavljena samo nekolicina zapisa i bilježaka iz značajnih godina, kako za zbivanja unutar Crkve – šezdesete godine i vrijeme pokušaja sklapanja konkordata između SFRJ i Vatikana, tako i za zbivanja u mladoj državi Hrvatskoj iz ranih devedesetih, a iz kojih se vidi na koji je način i s kakvom analizom ostavio budućim generacijama svoje svjedočenje o pojedinim zbivanjima.

»Riječ unaprijed« (3–5) kratak je pogled Znidarčićeve djece na svog oca i njegov rad. Nakon toga slijedi cjelina »Lav Znidarčić – orisi života« (7–58), koja sadrži tekstove, fotografije, pisma i pisana svjedočanstva iz osobnog i obiteljskog života Lava Znidarčića. Željka Znidarčić i Zlatko Matijević napisali su njegovu opširnu biografiju (8–20), a njegova druga supruga Željka Znidarčić, kojom se oženio nakon smrti supruge Helle 1974. godine, ostavila je svoje svjedočanstvo u tekstu »Moj život s Lavom« (53–57).

Važno razdoblje djelovanja Lava Znidarčića svakako je bilo međuratno vrijeme koje je obrađeno u cjelini »Djelovanje u Katoličkoj akciji« (59–136). Osim velikog broja fotografija i preslika različitih izvora i dokumenata u toj cjelini zastupljeni su historiografski tekstovi i osobna svjedočanstva. Jure Krišto napisao je tekst o Znidarčićevoj aktivnosti i službama u Katoličkoj akciji (60–66), zatim slijede tekstovi i izvorna svjedočanstva o Ivanu Merzu i organiziranju Katoličke akcije u Hrvatskoj, odnosu papinstva i mladeži, svjedočanstvo o Marici Stanković, pisma predstavnika Svete Stolice Lavu Znidarčiću, suradnja s kardinalom Stepincem. Isusovac Božidar Nagy opisao je Znidarčićevo djelovanje u vrijeme komunizma u raspravi »Stup katolicizma u vrijeme komunizma« (104–111), a nakon toga slijedi prilog Petra Kraljevića naslovljen »Laičkom staležu Crkve u Hrvata« (112–116) i naposljetku znanstveni prilog Jure Krište naslovljen »Pisanje njegove povijesti« (117–136). Fotografije, tekstovi, znanstvene rasprave i svjedočanstva u toj cjelini prilog su i temelj za početak opsežnijeg znanstvenog istraživanja povijesne uloge Lava Znidarčića i djelovanja katoličkog laikata u međuratnom razdoblju, kao i izazov za nov znanstveni pristup dosad slabo istraženih tema iz vremena snažnog djelovanja katoličkog pokreta u Hrvatskoj.

»Pod komunističkim režimom« (137–169) naziv je treće cjeline, koja započinje uvodom Znidarčićeve kćeri Zvezdane Znidarčić-Begović (138–139). Kroz Znidarčićeve osobne zapise, popraćene fotografijama iz obiteljske zbirke, rekonstruira se na temelju izvora život Lava Znidarčića u komunističkoj Jugoslaviji i u Hrvatskoj. Obraden je njegov boravak u istražnom zatvoru u Savskoj cesti, zatim zatočeništvo u Staroj Gradiški, potom zatvaranje u istražnom zatvoru u Petrinjskoj ulici te na kraju dolaze dva teksta od kojih je prvi osobni zapis Lava Znidarčića »Moja tamnovanja« i tekst o životu nakon zatvora.

Kao istaknuti katolički kulturni djelatnik Znidarčić je ostavio iza sebe opsežan publicistički opus, različita pisma, govore i sjećanja na važne ljude hrvatske kulturne scene koji su preživjeli komunističke progone i tiho djelovali sve to vrijeme na području kulture i znanosti. Tako su u cjelini »Publicistički rad, govori, pisma i sjećanja« predstavljeni neki tekstovi iz toga opusa, među kojima tekst o Bogdanu Radici, zatim tekst o susretu i suradnji s Jurom Petričevićem, isječci razgovora iz novina nakon 1990. godine vođenih s Lavom Znidarčićem, osobito je dirljivo njegovo pismo koje je napisao povodom smrti prijatelja Mate Ujevića »Nad otvorenim grobom« (188–191). Slijede prilozima iz bogate

Znidarčićeve korespondencije i osobnih bilježaka, a na kraju se nalazi prilog za bibliografiju Lava Znidarčića (204–208).

U petoj cjelini »In memoriam« (209–222) predstavljen je niz tekstova, priloga, pisama i članaka koji su nastali 2001., godine povodom smrti Lava Znidarčića. Kao poseban prilog objavljen je tekst Maje Runje »Sjećanje na dr. Lava Znidarčića, voditelja ureda Matice hrvatske za kulturne veze s Hrvatima izvan domovine« (218–221).

Spomenica Lavu Znidarčiću uvod je i početni temelj za istraživanje velike ostavštine iz njegova osobnog arhiva. Svi prilozi u ovoj spomenici samo su mali dio velikog broja arhivskog materijala, koji će svakako poslužiti rasvjetljavanju dosad nedotaknutih ili poprilično nejasnih odnosa unutar Hrvatskog katoličkog pokreta u međuratnom razdoblju, ali i djelovanja preživjelih katoličkih intelektualaca u komunističkom razdoblju. Znidarčićeva istaknuta povijesna uloga u katoličkom pokretu i njegova ostavština jesu izazov za detaljnije proučavanje toga razdoblja hrvatske povijesti 20. stoljeća i povijesti Crkve u Hrvata u prijelomnom i sudbonosnom stoljeću za hrvatski narod.

Daniel Patafta